

Groen, links en moreel zuiver

Auteur(s):

Verbruggen, H.

De auteur is hoogleraar-directeur van het Instituut voor Milieuvraagstukken, Vrije Universiteit Amsterdam.

Verschenen in:

ESB, 87e jaargang, nr. 4360, pagina 376, 10 mei 2002

Rubriek:

groenlinks

Trefwoord(en):

milieu

Het milieubeleid dat GroenLinks voorstaat is rigoureuus en efficiënt. Alleen het internationaal milieubeleid lijkt minder goed doordacht.

Een politieke partij die de bescherming van het milieu krachtig ter hand wil nemen, moet keuzes maken. Het gaat dan om de afweging tussen economische groei in materiële zin en welvaart ontleend aan een betere milieukwaliteit; om milieubeleid en inkomensverdeling, en om de plaatsbepaling van het nationale beleid in een internationale context.

Afhankelijk van de afwegingen die gemaakt worden, kan de groene partij links of rechts van het politieke spectrum worden geplaatst. In het politieke middenveld kan een echt groene partij namelijk niet gedijen, daarvoor zijn de afwegingen te scherp. De combinatie groen en rechts heeft in Nederland nog geen partijpolitieke uitdrukking gevonden. GroenLinks is in Nederland echter al jaren een gevestigde politieke stroming. In deze bijdrage zal ik proberen als milieu-econoom de beleidsvoornemens en politieke keuzes van GroenLinks te analyseren.

Milieuprestaties

Bijna eenderde van het verkiezingsprogramma Overvloed en onbehagen van GroenLinks is ingeruimd voor het natuur- en milieubeleid. De beleidsinzet is ambitieus en duidelijk geformuleerd. De grenzen van het maatschappelijke draagvlak worden opgezocht, zoniet overschreden. Zo moeten volgens GroenLinks de milieukosten nu eens echt in de prijzen worden verwerkt. De Nederlandse verplichting om in 2010 (ten opzichte van 1990) de uitstoot van broeikasgassen met zes procent te reduceren, wil GroenLinks geheel in eigen land realiseren. Bij het huidige beleid hoeft dat slechts voor de helft. Daarenboven wil GroenLinks ook nog dat Nederland een substantiële emissiereductie buiten de eu subsidieert. Als het aan haar ligt, komt er geen meter asfalt meer bij, tenzij het aantoonbare milieuwinst oplevert. Alle mobiliteitskaarten worden gezet op een kwaliteitsimpuls voor het openbaar vervoer en het terugdringen van het personen- en vrachtovervoer over de weg. De 'verrommeling' van het landschap wordt aangepakt met financiële mechanismen en het trekken van strakke rode contouren. Alleen binnen die contouren mag gebouwd worden volgens het concept van de milieuvriendelijke compacte stad. De landbouw moet ingrijpend op de schop: bestrijdingsmiddelen de schuur uit en een omschakeling naar biologische landbouw, diervriendelijke productiemethodes, geen gesleep met dieren maar regionale kringlopen, geen genetisch geknoei met ons voedsel en vaccinatie tegen varkenspest en mond- en klauwzeer. De visstand dient te worden hersteld. GroenLinks wil zich inzetten voor een krachtig natuuroffensief. Water behoort weer het ordenend principe te worden voor de ruimtelijke inrichting van Nederland. Niet alleen wordt de Ecologische Hoofdstructuur versneld gerealiseerd, ook waardevolle natuur- en cultuurlandschappen daarbuiten moeten planologisch worden beschermd. Zelfs de natuur in en om de stad kan rekenen op een extra investeringsimpuls.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (rivm) heeft op hun verzoek de verkiezingsprogramma's van PvdA, D66, GroenLinks, ChristenUnie en sp beoordeeld. De overige partijen vonden dat niet nodig. Als wordt aangenomen dat door hun stellingname de natuur- en milieu-effecten van de verkiezingsprogramma's van de niet-beoordeelde partijen lager uitvallen dan die van de beoordeelde partijen, dan is de conclusie duidelijk. GroenLinks staat in termen van resultaten het beste natuur- en milieubeleid voor ¹.

Economische groei

Op voorhand gaan economische groei en milieuzorg niet samen. Om dezelfde hoeveelheid goederen en diensten te produceren moeten immers additionele schaarse middelen worden ingezet ter bescherming van natuur en milieu. Anders geformuleerd: dezelfde hoeveelheid goederen en diensten wordt tegen een gemiddeld lagere arbeidsproductiviteit of een hoger prijsniveau gerealiseerd. In een gesloten economie zal bescherming van het milieu dan ook tot meer werkgelegenheid leiden. In een kleine open economie als Nederland kan het tot verlies van concurrentievermogen leiden. Er zijn slechts twee mechanismen die deze spanning kunnen verminderen: een versneld proces van schone technologische ontwikkeling en een vermindering van marktverstorende belastingen, bijvoorbeeld op arbeid.

De vormgeving van het milieubeleid, dus de keuze van het instrumentarium, heeft een grote invloed op de spanning tussen economische groei en milieuzorg. Welk instrumentarium hanteert GroenLinks en wat heeft dit voor gevolgen voor de economische groei? Het is opvallend dat GroenLinks inzet op marktconforme instrumenten. De standaardoplossingen voor het internaliseren van externe milieukosten in de prijzen zijn zo uit de milieu-economische handboeken overgenomen. Dit ondanks de ervaring dat deze theoretisch efficiënte oplossingen doorgaans nogal wat maatschappelijke weerstand oproepen en soms lastig uitvoerbaar zijn. Van GroenLinks

getuigt dit van politieke durf en voor een milieu-econoom is het een feest der herkenning.

De groene gereedchapskist

Een greep uit de groene gereedchapskist. GroenLinks verhoogt en verbreedt de regulerende energiebelasting (reb) naar alle gebruikers, voor wat elektriciteit betreft gedifferentieerd naar koolstofintensiteit van de opwekking. Er wordt een naar tijd, plaats en milieuvervuiling gedifferentieerde kilometerheffing ingevoerd, ook voor het vrachtvervoer. De voorgestelde openruimteheffing moet door gemeentes bij wijziging van het bestemmingsplan worden gefinancierd. Het vliegverkeer krijgt te maken met flinke heffingen. Verhandelbare verzuringsrechten worden ingevoerd. Er komen productheffingen op drankverpakkingen, kunstmest, bestrijdingsmiddelen, veevoer, onduurzaam hout en gewoon vlees. Verschillende waterlasten worden verhoogd en samengevoegd tot een uniforme waterheffing met een vast tarief per kubieke meter. Duurzame productie en consumptie worden gestimuleerd met uitbreiding van de duurzame ondernemersaftrek, heffingskortingen en een soort Eco-miles. Als de gehele groene gereedchapskist in 2006 is ingevoerd, levert dat volgens het cpb de staat bijna vijftien miljard euro per jaar op². De werknemers- en werkgeverslasten op arbeid worden met ongeveer een zelfde bedrag verlaagd. Deze verlaging drukt de lonen. Door een bewust ongelijke verdeling van lastenverhoging en -verlaging, verslechtert de marktpositie van met name de landbouw en delen van de chemie en metaalindustrie. Daardoor vermindert de groei van het bbp ten opzichte van de 2,5 procent jaarlijkse groei van het voorzichtige groeiscenario met 0,3 procentpunt. Het effect van het totale verkiezingsprogramma is een groeivermindering van 0,2 procentpunt. De arbeidsproductiviteit blijft achter en de inflatie loopt op. Het groene beleid is goed voor de werkgelegenheid.

Het kost maatschappelijk wat, maar je krijgt er wel wat voor terug: met een rustig gangetje van maximaal honderd kilometer per uur lekker doorrijden op de snelweg, genietend van het Hollandse landschap en koeien in de wei.

Inkomensverdeling

GroenLinks bewijst zich links door het denivellerend karakter van het milieubeleid meer dan te compenseren. Daartoe worden de opbrengsten van het milieubeleid aangevuld met ruim drie miljard euro aan extra belasting op winst en vermogen, en inkomensafhankelijke financiering van onder meer de zorg. Voorts wordt het tarief van de laagste belastingschijf verlaagd, een inkomensafhankelijke arbeidskorting ingevoerd en worden topinkomens flink aangeslagen. Per saldo leidt dit tot een duidelijke nivellering en een verbetering van de inkomens van uitkeringsgerechtigden.

Internationaal milieubeleid

Bij het formuleren van een internationale visie op het milieubeleid zijn de GroenLinksers een beetje in de war geraakt. Het begint al met de notie dat Nederlanders op te grote ecologische voet leven. Door handel leggen we een te groot beslag op vruchtbare grond elders in de wereld. Met een stappenplan voor duurzame consumptie moet Nederland in 25 jaar terug tot hun "eerlijk handelsaandeel". Sowieso heeft GroenLinks niet veel op met de globalisering. Men ziet meer in eerlijke handel tegen eerlijke prijzen en gereguleerde markten. Wat dat ook allemaal mogen zijn, het betekent niet een verruiming van de exportmogelijkheden van ontwikkelingslanden. En als een eerlijke prijs inhoudt dat rekening wordt gehouden met Westerse normen voor milieu, arbeidsomstandigheden en dierenwelzijn, dan is er sprake van milieuprotectionisme.

GroenLinks heeft om onduidelijke redenen ook liever niet dat ontwikkelingslanden primaire producten exporteren, met uitzondering van suiker, bananen en rijst. Het leed voor de ontwikkelingslanden moet worden verzacht met de invoering van Tobin-tax op kapitaalstromen.

Ook het streven de verplichte reductie van broeikasgassen alleen in Nederland te realiseren en het extra belasten van de import van vuile stroom, is onnodig duur, terwijl het geen effect heeft op het mondiale emissieniveau. Het internationale milieubeleid van GroenLinks is meer gebaseerd op morele overwegingen dan milieu-economische inzichten.

Immigratie

Dat GroenLinks echt links is, blijkt tenslotte uit het geheel onbesproken laten van de relatie tussen immigratie en ruimtelijke ordening. GroenLinks staat een ruimhartig beleid voor ten aanzien van asielzoekers, gezinshereniging en arbeidsmigranten. Dit zal tot een hoger migratiesaldo leiden dan de huidige instroom van 40.000 tot 50.000; de bevolking van een middelgrote provinciestad. Voor een partij die de toekomstige behoefte aan woningen, kantoren en bedrijventerreinen binnen strakke en voor tien jaar vastliggende rode contouren wil realiseren, moet dit toch een dilemma vormen. De kiezer heeft recht op een expliciete politieke afweging en een uitweg uit dit dilemma.

1 RIVM, Verkiezingen 2002, milieu & natuur,

2 Economische gegevens zijn ontleend aan CPB, Keuzes in kaart 2003-2006, Den Haag, 2002, tabel 1.5 blz. 19 en E.4, blz. 191.